

21/21 - Hørings svar fra Forum for menn og omsorg på Høring NOU 2020: 14 Ny barnelov - via regjeringen.no

Vårt saksnummer: 21/21

Høring: Høring NOU 2020: 14 Ny barnelov

Levert: 01.05.2021 17:40:53

Svar type:

Gruppering av høringsinstanser: Bruker- og interesseorganisasjon

Avsender: Forum for menn og omsorg

Kontaktperson: Ole Texmo

Kontakt e-post: otexmo@gmail.com

Forum for menn og omsorg Larvik den 1.5.2021

Høringsuttalelse til NOU 2020:14 Ny barnelov. Frist 1.5.2021

<https://www.regjeringen.no/contentassets/677d13eae68c463fa5c2cbb2f9b54e82/no/pdfs/nou2020200014>

1. Innledning

Forum for menn og omsorg (heretter FMO) takker for anledningen til å kommentere utredningen om ny barnelov (heretter NOU) med tilhørende forslag til ny lovtekst. Utredningen fra Barnelovutvalget (BLU) er meget omfattende og innebærer en omstrukturering av lovens innhold og virkeområde. FMO har eksistert i ca 20 år og avgitt en mengde uttalelser til ikke bare barnelovspørsmål, men også tilliggende diskurser som bidragsspørsmål, besøksforbud, utlendings- og diskrimineringsrett, og barnevernsrettslige spørsmål mv. FMO har også uttalt seg om bruk av sakkyndige gjennom hele vår virkeperiode, senest i en høring i 2020.

Siste barnelovhøring var i 2015. Forrige omfattende utredning var NOU 2008:9 som ble gjenstand for systematiske uttalelser fra FMOs side. Link til høringen fra 2015 med videre digitale referanser til tidligere uttalelser, bl.a til NOU 2008:9:

http://www.krisesenter.org/docs/FMO_horutt_BLID_barneloven_okt2015.html

FMO er ikke nødvendigvis bare kritisk til den nye måten å strukturere de ulike temaer og bestemmelser på, til selve oppbygningen, og vil derfor ikke bruke tid på inndeling av kapitler, underavsnitt mv, da det er enkelte konkrete forslag og deres begrunnelse som etter FMOs syn er viktigst og vil bli prioritert.

Noen overordnede perspektiver er dog viktige å merke seg. Vi vil derfor i tillegg også peke på noen tendenser vi anser uheldige og i verste fall skadelige og undergravende for en funksjonell barnelov som må ivareta mer enn kun barnets perspektiv slik NOUen kan gi inntrykk av. At NOU ikke reflekterer over bruken av sakkyndige – før, nå og i fremtiden – finner FMO urovekkende.

Vår høringsuttalelse vil redaksjonelt bestå av:

2. Kommentarer til de antatt viktigste forslagene og deres bakgrunn og begrunnelse, nedslagsfelt, erfarte og antatte/forutsigbare virkninger.

3. Utfyllende kommentarer til enkeltbestemmelser, overordnede såkalt prinsipielle synspunkter og eksempler fra hvordan barneloven praktiseres. Herunder kunnskapsgrunnlag, begrepsdiskusjon og historikk omkring

spesielt den «konflikt- og forsoningsmodellen» som ukritisk ble innført pr 2004 og som nå viser seg å ikke å ha innfridd, noe BLU ikke reflekterer over.

Flere av våre utfyllende kommentarer vil kretse om problemstillinger vi mener NOU forsømmer å utrede; som FMO stundom kan mistenke ikke blir reflektert over fordi fagmiljøene ser en annen vei, eller også fordi man har bestemt seg for et perspektiv hvor umyndiggjøring av foreldre blir dominerende. Nedenstående følger «prinsippet om delvis overlappende diskurser» :

3.1. Barnelovutredningens ideologi

3.2. Meklingssporet: «Forebyggende arbeid – høykonflikt og mekling»

3.3. En casebeskrivelse fra april 2020 – mai 2021

3.4. Ansvar for sakens opplysning, indispositivitet og begrepet foreldretvist

3.5. Bruk av sakkyndige og påstander om vold mv.

3.6. Barnevernets rolle; bruk og misbruk av bekymringsmeldinger

3.7. Avsluttende om konflikt og konfliktårsaker, projisering og attribusjonsfeil

2. Våre kommentarer vil for ordens skyld følge Del, Kapittel og Enkeltparagrafrekkefølgen i den nye lovens oppbygning. Noen kommentarer er konkrete. Andre kommentarer angir mer generelle betraktninger om f.eks lovlogikk og blir ikke utdypet utover rene prinsipielle ståsteder om f.eks forholdet mellom regel, unntak og vilkår og eller også synet på forholdet mellom norm, regel og prinsipp. Flere slike refleksjoner er grundigere innarbeidet i tidligere høringsuttalelser til bl.a NOU 2008:9 (se link med videre digitale referanser over) og kan være verdt å lese seg opp på mht forståelse av Barnelovsysemenes innretninger og virkemåter, herunder iboende konfliktfaktorer.

Del I-II, kapittel 1-3: Grunnleggende om pater-est og tilskrivning av foreldreansvar for begge de biologiske foreldreansvar. FMO mener at begge de biologiske foreldre gjennom fastsettelse av foreldreskap, fortrinnsvis ved DNA test, særlig hvor det kan være tvil, må som en lovens hovedregel ha del i Foreldreansvaret, uavhengig av sivil status og relasjon utover et å ha laget barn sammen. Dette må også være lovens utgangspunkt for partsrettigheter/partsevne/partsstatus.

Pater-est gir i realiteten den ene parten (mor) anledning til å regulere den annen part (far) status og mulighetsbetingelser. Dette høre ikke hjemme i en moderne rettsstat.

FMO har tidligere ytret kritikk til standarden «barnets beste» og ser helst denne fjernet fra loven. Da uttrykket imidlertid forekommer i såvidt mange sammenhenger også med referanse til internasjonale konvensjoner Norge er forpliktet overfor, ser FMO det som lite realistisk å fjerne «barnets beste». Selv om uttrykket ikke gir noen mening, verken som norm, regel eller prinsipp. Som begrep mangler det presisering. Bruk av barnets beste innbyr til vikarierende motiver og til sirkelresonnering. Man er tilsynelatende opptatt av barnet men legger i realiteten til rette for at andre hensyn kan skyves inn under standarden, herunder kjønnsideologi, bl.a synet på menn som potensielt og reelt voldelige og uempatiske, et syn som er utbredt blant endel fagfolk i sosionom og psykologyrker, men som mangler vitenskapelig grunnlag.

Kapittel 4-5: Ingen kommentarer

Del III, kapittel 6: Måten innholdet i «det nye foreldreansvaret» er presentert og bygget opp representerer en uthuling av foreldres autoritet og mulighet til å øve innflytelse på barnet og barnets situasjon. FMO oppfatter forslagene som i beste fall velment men lite gjennomtenkt. Barn og unge trenger

grenser og de nærmeste til å fastsette disse er foreldrene, ikke fastlege, sosiallærer eller familierådgiver. Barn utsettes for mye press og er ikke så modne og reflekterte som Barnelovutvalget (BLU) og deres samtalepartnere hos barneombud og Fellesorganisasjonen (FO) later til å tro.

Å gi barn for stort ansvar på bekostning av foreldrene er feilslått. Måten foreldreansvaret undergraves er kritikkverdig. Man kan utmerket godt respektere barnets egenverd uten å gi barnet og fagpersoner muligheten til å gå bak ryggen på foreldrene. Så lenge «barnets beste» er udefinert gir det liten mening å nærmest opphøye dette til en norm i formålsparagrafs form (jf § 6-4, første ledd)

Det virker ulogisk at barnets personvern skal begrense foreldrenes mulighet til å følge med på hva barnet driver med og hvordan helse og fungering ivaretas.

Spesielt om §§ 6-7 og 6-8:

Barnets selvbestemmelse må ikke overdrives. 6-7 tredje og fjerde ledd må fjernes, likeledes 6-8

Om Flytting og Utanlandsferd, §§ 6-9 og 6-10:

6-9 fjerde ledd kan like gjerne skrotes. En relativt fersk HRD stadfester at en slik bestemmelse ikke har noen betydning/virkning, uansett hvor i lovverket den er instituert. Ikke blir bestemmelsen respektert, og når HR med referanse til rettskilder sier hvor ubetydelig den er, burde det være signal nok. Samværsforeldre holdes for narr nok som det er. I 6-10 er det nok å beholde første ledd. 6-11 kan beholdes med unntak av politiets myndighet som må være hjemlet.

§ 6-12. Andre ledd, andre setning må fjernes.

Det kan ikke være opp til andre enn evt retten å begrense rett til opplysninger. En slik bestemmelse vil garantert bli forsøkt misbrukt og helse, skole, bhg, mv vil ikke usannsynlig bli dratt inn som forsøksvis strategiske allierte på ulike stadier av en foreldretvist. Fjerde ledd må fjernes. Kun en rettsinstans med tilgang til helhetlig vurdering og etter å ha hørt berørte parter, bør ha avgjørelsesmyndighet, ikke ansiktsløse byråkrater. En foreldrepert må kunne ha normal ankeadgang, med HR som siste instans for avgjørelse av delsaks- og enkeltspørsmål.

Kapittel 7: Bustad er et ulogisk begrep. Barn og foreldre flytter stadig og endrer folkeregister adresser iht bosted uten at det trenger berøre barnets tarv. Et mer egnet begrep er omsorg, noe man brukte tidligere, f.eks daglig omsorg og delt (daglig) omsorg. Dette begrepet sier noe om foreldrenes ivaretagelse av barnet og kan avledes lovlogisk fra Foreldreansvar. Bustad er et folkeregisteruttrykk og ble i sin tid innført for å svekke samværsforelderens innflytelse på barnet, jf Høringsnotat av 25.11.1995. Angivelig fordi «bosted» ver mer i tråd med folks «språkfølelse» ifølge BFDs utredere som imidlertid ikke hadde gjennomført noen sosiolingvistisk undersøkelse.

FMO er positiv til at delt bosted/omsorg etterhvert gis høyere status, men stiller seg kritisk til BLUs utredningsgrunnlag som kunne og burde gitt dømmende rett bedre veiledning for hvilke ulike typer av momenter og avveininger som må foretas når temaet dukker opp. Ikke minst gjelder dette kunnskapspåberopelse, henvisning til (generell) forskning og tillempling til den enkelte sak: anvendt dømmekraft.

NOUen vil nødvendigvis fungere som en sentral rettskilde. Spesielt gjelder dette forståelsen av «konfliktfaktorer» som er svært mangelfullt utredet. At det eksisterer et visst teorimangfold på området blant f.eks samfunnsforskere og evt også blant jurister, er ikke noe argument for ikke å gi temaet større plass.

Ved å endre terminologi fra bosted til omsorg, kan man også tilrettelegge for **endring av uttrykket «foreldretvist» til «omsorgsfordeling»**. Og på sikt, når og hvis det er aktuelt å terminere/avvikle samværsbegrepet, gjøre dette med henvisning til at samværsforeldre nå er oppgradert til delomsorgsforeldre. Ideelt sett på tilnærmet likeverdig gjensidig grunnlag foreldrene imellom.

Kapittel 8:

§ 8-1, andre ledd bør fjernes. Da denne bestemmelsen ble innført var det for å gi signaler om at det ikke alltid er bra med samvær, noe man ikke trenger en egen bestemmelse for å uttrykke rent lovteknisk. Konsekvensene av denne lovendring er at terskelen har blitt veldig lav for å fradømme samvær overhodet, noe FMO ser i svært mange saker. Man trenger ikke en slik bestemmelse for å kunne vurdere det enkelte tilfelle. Nå er det nærmest blitt en norm og en konfliktrigger for foreldre som ikke vil hverandre vel.

§ 8-2, første ledd kan droppes. Hva som er «kjærlighet» og hvordan «egenverd» oppfattes er ikke egnet for lovregulering.

§ 8-3 Inntil omsorg igjen blir det viktigste begrepet, bør Barneloven ha en legaldefinisjon som imidlertid ikke trenger være bindende. Når legaldefinisjonen foreslås fjernet representerer det et uheldig signal om at samværsretten ikke er så viktig. Samværsretten er lovhjemlet men ikke beskyttet. Dette er en kilde til konflikt BLU ikke evner å forstå, noe som svekker inntrykket av et tilsynelatende grundig og omfattende utredningsarbeide.

§§ 8-4 og 8-5: FMO er i kontakt med mange foreldre og i befatning med mange saker hvor det «som regel» er bestemt midlertidig at samvær skal være under tilsyn. At det kan forekomme tilfeller hvor dette er det minst ugunstige bestrides ikke, men FMO stiller seg spørrende til om mengden av slike saker og om avgjørelser er reelle og nødvendige. Når høyt konfliktnivå i seg selv blir hovedbegrunnelse, eller ugrunnede beskyldninger som legitimering av samværs sabotasje og foreldrefiendtliggjøring blir drivkraften uten at retten vil skjære gjennom, får disse bestemmelsene større betydning enn de burde ha, både materielt og prosessuelt. En viss adgang ja, men mer kritikk av praksis. FMO ser i praksis at skillet mellom de to typene av tilsyn tilsløres ved at retten ikke realitetsbehandler anførsler og heller ikke stiller beviskrav. FMO har tidligere avgitt høringsuttalelse til spørsmål om tilsyn.

FMO har erfaring for at dommere og andre av rettens profesjonelle aktører synes lite skolerte i forskjellen på de to tilsynstypene og begrunnelsen for disse. Støttet tilsyn blir noen ganger gitt men fungerer i praksis uten at samværsforelderens får reell mulighet til å etablere solid kontakt og tilknytning til barnet. FMO savner faglitteratur om disse temaer.

Del IV, kapittel 9: FMO har ingen kommentarer men savner eksempler fra det praktiske rettsliv i utredningen. FMO har erfaring for at spørsmål om unntak for taushetsplikt hos vitner kan skape mye rabalder og at en part som ikke uten videre vil oppheve taushetsplikt for å åpne opp for saksopplysning han eller hun mener er på utsiden av saken (typisk er opplysninger om særkullsbarn som ikke er en del av saken), ikke sjelden opplever at dette blir brukt mot ham eller henne.

Til 9-2 om advokatenes rolle og plikter avstår FMO å kommentere da grensene mot yrkesetikken avkrever en større fremstilling. FMOs generelle erfaring er at advokater styres av prinsippet om at faktureringsmaskinen aldri må få hvile. Saker FMO har vært mer enn bare borti, kan komme opp i ca 500 000 kroner på førsteinstansnivå. Uten at saken dermed er forsvarlig løst/regulert.

Kapittel 10: Å oppfordre til samarbeid og å oppfordre til å bli enige er to forskjellige ting. Her ligger det føringer på forståelsen. Det presset som har

vært på å få til forlik blir nå i praksis lesset over på en underordnet instans. FMO mener meklingssporet er ikke bare naivt men forfeilet. Utredningsgrunnlaget er sviktende. Det er ikke utredet hvordan krav om separat mekling blir behandlet. Å dra inn barn i mekling er uheldig, iallfall som en slags hovedregel.

Å gjennomføre samtaler med barn uten foreldre tilstede er å undergrave foreldreansvaret. § 10-3, annet ledd, fjerde setning er meget uheldig. Tredje ledd virker lite gjennomtenkt og lesser for mye ansvar over på barn. Det kan lett bli slik at barn, av foreldre som kommer dårlig ut av en sak, blir gjort ansvarlig for saksanlegg, noe barn under enhver omstendighet bør spares for. Det er ille nok som det er.

Kapittel 11: Dette er kan hende det viktigste kapittelet i «den nye barneloven» og våre kommentarer begynner ved § 11-4 om verneing som bør være der hvor barnet eller også foreldrene, hvis det er sak i forlengelsen av samlivsbrudd/ekteskap, bodde inntil brudd/ved brydssituasjonen. På den måten kan loven signalisere at flytterett er noe som må behandles grunnleggende og ikke etter at partene allerede har flyttet fra hverandre og er delvis etablert på nye steder med nye nettverk/skolekretser/jobbavstander og andre tilpasninger for både barn og foreldre. Vil man ha «løsning på laveste nivå» kan man begynne med «regulering på tidligste utgangspunkt».

11-5: Lovens forarbeider slik en NOU kan og bør være, må være mer grundig på temaer som søksmålsbyrde med tilhørende argumentasjons og bevisbyrde, enn kun nevne «kva usemja gjeld og grunnlaget for usemja» I andre ledd foreslår man at saksøkte «skal gjere greie for kva tvistepunkt det er usemje om» noe som ikke trenger å være riktig. Da heller et felles krav til begge parter om å gjøre rede for hva man har gjort for å bli enige, ikke uenige. I dagens system er det dessverre ikke ufordelaktig å unngå felles arenaer for kommunikasjon og samarbeide. Med det nye systemet vil dette bli spisset så lenge lovens ånd tilsier ulikeverd mellom partene og samværsretten er svekket.

11-6: NOUen mangler kunnskap om hva som er relevant saksopplysning. At foreldrenes respektive og samlede omsorgsinnsats hittil i barnelovhistorien ikke er opphøyet til obligatorisk og premissgivende, er en skandale. Krav til å fremlegge visse opplysninger kan godt være lovfestet, men disse må knytte seg til barneomsorgen. Tredje ledd om «fråsegner frå barnevernet og sosialtenesta» må fjernes. Her finner vi allerede kimen til mange unødvendige rettsstviser.

11-7: Aldersgrensen for høring av barn må heves, ikke senkes. Det er allerede et utidig press på barna. Selv med lovtilkår «som er i stand til å gjere seg opp meiningar» fungerer ikke denne bestemmelsen som ble endret på katastrofalt vis pr 2004. Velment å høre barn, men det er ikke kunnskapsgrunnlag for å nedfelle i en lov at «meiningane i samsvar med alder og modning» virkelig bli vektet på seriøst vis. Barn bør spares for presset det innebærer å løpe ikke bare foreldres ærende, men også å bli gjort til gjenstand for fagfolks agendaer.

En trend som har vist seg i ca 15 år er reaksjonene hos sakkyndige når barn sier på selvstendig grunnlag at de ikke skiller mellom foreldrene og at de vil bo like mye hos begge. Da viser det seg at sakkyndige og dommere glatt overprøver barna. Av ideologiske grunner. Uten å respektere barna. Det skjedde også i HR-2020-1843-A hvor saken ble avgjort på mors emosjonalitet vs fars rasjonalitet, riktignok med dissens 3-2 (mindretallet bestående av to kvinnelige dommere 5:-)

Aldersgrense kan settes til 10 år og selv da bør det kvalifiseres i hvert tilfelle om det er hensiktsmessig, bl.a utfra vurdering av modenhet (les: evne til å

overskue konsekvenser av handlingsvalg). Når og hvis barn skal høres i rettslig sammenheng, må det føres protokoll som gis dokumentnummer i saken. Avgjørelser bør kunne ankes.

11-9: Beholdes, med unntak av andre ledd om «besøksforbud» som bør avgjøres etter straffeprosessloven. Når det ellers gjelder bruken av midlertidige avgjørelser savnes forskning og relevant kunnskap om hvordan disse evt kan ses i sammenheng med bruken av saksførebuaende tiltak etter § 61 (se neste). FMO ser mange eksempler på at godt begrunnede begjæringer om midlertidige avgjørelser (som regel om samvær) avvises, og at ønske om ditto saksforberedende møter avvises.

§§ 11-10 og 11-11:

Saksforberedende møte på innledende stadie bør være hovedregel, ikke unntak som foreslått. Iht 11-8 skal dommer kunne vurdere forlik mellom partene, men hvordan skal han/hun finne ut om det er grunnlag for slikt hvis han/hun ikke treffer partene og ser hvordan de ser ut og hører hvordan de uttrykker seg. Dagens system med kort og overfladisk planmøte er ikke nok. En sak må modnes men det er ok å følge tvistelovens hovedregel om beramning av hovedforhandling innen 6 mnd. Dette blir oftest overskredet.

Å nekte både saksforberedende møte (for opplysning og oppdatering av saken og partenes posisjoner) og ankemuligheter slik det legges opp til virker mot sin hensikt og skjærper heller frontene. Effektivitetshensyn bør bygges på grunnleggende informasjon om hva som er relevant saksopplysning, f.eks partenes deltakelse i barneomsorg, samt på effektiv siling av vidløftigheter og ugrunnede påstander om personlige forhold.

11-12: Det er fristende å foreslå fjerning av hele bestemmelsen om sakkyndige. Denne aktørgruppen har i alle år de har hatt enten sugerør i statskassa som de siste ti årene, eller tidligere når foreldrepertene måtte delvis betale, ennå ikke kommet opp med fagkunnskap som står for metodisk prøving. Bruk av sakkyndig bør kunne finne sted, men da i spesielle tilfeller hvor det er konkretisert hvilke definerte psykologfaglige spørsmål som skal begrunnes og utredes utfra sakens karakter, barnets og eventuelt også partenes forhold.

Bruken av sakkyndig har utartet. Spesielt ille er andre setning (som kom inn i loven for ca ti år siden) om «Når det er sett fram påstandar om vald, overgrep, rus og psykisk lidning, skal retten vurdere å nemne opp ein sakkyndig». Dette er blitt en «skal-regel» uten at BLU har drøftet premissene. Og uten at man har reflektert overhodet om ikke nettopp en slik regel er konflikt drivende. De sakkyndige som har preget norsk barnerett de siste tiårene har ikke produsert faglitteratur. De har vist at de ikke kan mekle (hvorfor har man ellers fjernet meklingen fra retten?), de har ingenting å vise til når det gjelder rådgivning av ulike aktører/partner i rettslig sammenheng, og de er ikke skolert i elementær utredningsmetodikk. Rapportene står til stryk. Kun unntaksvis blir det levert akseptabelt sakkyndig håndverk.

BLU har ikke utredet denne side av norske barnefordelingssaker. Det er også udemokratisk å frata foreldrepertene ankerett i spørsmål om oppnevning av sakkyndig. I praksis får ikke foreldrepert innflytelse verken på kandidat eller mandatutforming. De sakkyndige blir tilskrevet vesentlig mye mer makt og kompetanse enn deres faglige bidrag tilsier. Denne svakhet ved barnefordelingssaker er påfallende. En generert systemfeil som understrekes ved at BLU kun legger departementets syn i høringsnotatet fra 2020 til grunn. Uten refleksjon.

11-14: Barnesakkyndig kommisjon (BSK) er et feilspor og vil fungere som et hvitvaskingsprogram. Bestemmelsen bør fjernes. FMO viser til sin høringsuttalelse datert 31.8.2020 om disse spørsmål.

11-15 må tilsvarende bort

11-16. Dette er formodentlig den gamle endringssakbestemmelsen som før hadde kriterier som «konkrete og påviselige». Den nye lovteksten er ulen og lite veiledende. Det skumle og samtidig avslørende for ordlyden er at «kva som er best for barnet» kunne bli bedømt feil i opprinnelig sak, men endret seg i tilpassende retning for nåværende uheldige regime, ved f.eks foreldrefiendtliggjøring hvor barn velger bort en samværsforelder.

Når denne reiser ny sak, kan status quo, tiden som har gått, høyt konfliktnivå, barnets alder og mening mv ha utviklet seg i denne samværsforelders disfavør. Slik undergraves et kriterium som var mulig å påberope seg tidligere, nemlig at saken var bedømt feil i forrige opprinnelige sak. I realiteten kan retten hvitvaske sine egne feil gjennom administrering av denne bestemmelsen. «Utan hovudforhandling».

Kapittel 12. Ingen kommentarer

Kapittel 13:

Dette kapittelet om tvangsfullbyrding viderefører kun tidligere systemfeil. Konkret bør samværshindring sanksjoneres negativt ved lengre gjentatt forekomst. Kun slik blir sanksjoner effektive. Det bør være opp til retten/namsretten å utmåle «straff» og sette vilkår for prøving av sakens forhold i eventuell ny sak, slik det må følge av rettspraksis hvor lang tids sabotasje som kvalifiserer for negative sanksjoner. Ved at retten må ta stilling får de også muligheter til å lære av feil.

Slik nåværende system fungerer er «Umulighetskriteriet» et selvoppfyllende profeti som legitimerer foreldrefiendtliggjøring. Det er ingen god ide å anlite seg på sakkyndige. § 13-2 bør fjernes. Retten skal ikke kunne endre tidligere avgjørelser, men være eksplisitt på hvem at partene som er å laste for samværshindringen og dermed gi signaler til partene og til den som evt tar på seg søksmålsbyrde ved et evt nytt søksmål. Avhenting må gjennomføres i langt flere tilfeller, dog med unntaksvilkår for spesielle tilfeller hvor det er dokumenterbart medisinskfaglig uforsvarlig.

Del V. Kapittel 14: Bidragssystemet er en egen historie om barn som gjøres til økonomiske taps- og vinningsobjekter. FMO har uttalt seg om dette i flere høringer tidligere. Kampen om barna kan ha økonomiske motiver. Det er en svakhet ved dagens barnelovsaker at slike ikke avdekkes. Ved å fjerne bidragsordningen som konfliktdrivende institusjon, fjerner man samtidig en vesentlig feilkilde. Ikke dermed sagt at ikke barn trenger forsørgelse, men det kan ikke være riktig navlet familiepolitikk å legge tilrette for at barnebidrag brukes til inntektsutjamning mellom kjønnene slik dagens system legger opp til. <ref Tjersland fra 1992 om motiver for delt omsorg>

Fastsettelse av barnebidrag skjer ofte på grunnlag av selvtekt/samværshindring fra den ene forelderen (FMO nevner her taktfullt ikke hvilket kjønn dette oftest er – spøk tilside). Når dokumentasjonskrav stilles til den som blir utmanøvrert og ikke til den aktive part, setter man alminnelige krav til bevisbyrde til side. Barnebidragsordninger er en så stor kilde til konflikt, at det burde være på tide å vurdere å skrote hele ordninger, dvs få eventuelle kompensasjonsordninger for de med dårlig økonomi over i mer egnede og kjønnsnøytrale spor. Det er blitt avdekket at NAVs praksis ikke er kjønnsnøytral, dette gjelder særlig ved barnebortføring.

Del VI, kapittel 15: FMO har fulgt en rekke barnebortføringssaker gjennom ca 20 år og registrerer at det har tatt lang tid før ulike konvensjoner er blitt inkorporert i norsk rett, bl.a Haagkonv av 1996 om jurisdiksjon og lovvalg. FMO ser gjerne at konsekvensene av internasjonal rett i forhold til denne delen av «den nye barneloven» løftes mer frem for diskusjon. FMO velger av tids- og kapasitetshensyn å avstå fra kommentarer til kap 15 idet vi i

utgangspunktet anser det tjenlig at en ny barnelov også har et slikt kapittel. Litt positive får vi tillate oss å være §;-}

3. Utfyllende kommentarer

Nedenfor følger flere tematiseringer som illustrerer tendenser/feilforutsetninger i NOUen og bakenforliggende kunnskapsgrunnlag, hva enten dette er eksplisitt eller kan leses som implisitt/tolkes som selektivt eller også i verste fall som kunnskapssvikt.

3.1. Barnelovutredningens ideologi

FMO er grunnleggende uenig i BLUs oppfatning om at det er barnet og kun barnets hensyn som må prioriteres. Dette er å gi barn større bestemmelsesrett enn de er modne for. Å undergrave foreldrenes posisjon kan umulig være til «barnets beste». Muligens er det til sosionomer og psykologers (heretter benevnt psykonomer når flere profesjoner omtales som gruppe) beste, da de vil få større status og mer makt og mer arbeide. Et samfunn basert på innstillingen i NOUom syn på foreldre og barn vil kunne pådra seg problemer som blir meget vanskelig å regulere.

NOU mangler refleksjoner på hva barn blir og med enda større tyngde kan bli eksponert for: I hvilken grad barnelovens bokstav og praktisering bidrar til å lesse unødvendige belastninger over på barn. Samtidig som de fagfolk og instanser som tilsynelatende forvalter barnets interesser, enten ikke ser hva som skjer og hvilke belastninger barn utsettes for. Eller rett og slett finner at barna er egnede midler for å fremme egne agendaer for kunnskaps og menneskesyn, herunder kjønnsideologi (de fleste som jobber i psykomyrker er kvinner og det er ikke helt far fetched å snakke om kvinnekulturer som ekskluderer menn/fedre). Foreldrene blir jevnt over mer og mindre berettiget beskyldt for å skyve barn foran seg for å fremme egne interesser. Nå legitimerer man fagfolks agendaer. At Barnelovutvalget ikke har særlig tro på at foreldrene skjønner sine barns beste fremgår av denne sekvensen (sidehenvisning til NOU):

«Utvalget mener at det er avgjørende at en lov om barn og foreldre synliggjør at utgangspunktet er barnets rettigheter. Også foreldre har rettigheter etter loven, men foreldrerettighetene er sekundære i den forstand at de handler om å understøtte foreldrene i deres oppgaver med å sørge for realiseringen av barns rettigheter. Når det oppstår tvister i spørsmål etter loven, ser man tidvis at

barns ønsker, stemmer og behov settes på sidelinjen, og at barnet reduseres til en tvistegenstand i saken. Barneloven må klart og tydelig fortelle at barnet er hovedpersonen i barneloven. Barnet er hele utgangspunktet for loven og har særegne rettigheter som gjelder spesielt for det.» (s85-86)

Som ekko fra Barneombud, barnevern og instanser som mener offentlig omsorg er å foretrekke foran den omsorgen foreldre kan gi. Barnelovutvalget vil fjerne legaldefinisjonen på «normalt samvær» og viser at man støtter Fellesorganisasjonen (FO) for sosionomer og barnevernpedagogers kampsak: Å fjerne samværsrett fra barneloven. Dagens legaldefinisjon har erstattet tidligere definisjon av utvidet samvær. Utviklingen har gått i riktig retning. Men nå skal den reverseres. Samtidig som det fortsatt ikke skal være noen effektive sanksjoner mot samværshindring.

Barnets rett til å bli hørt er en i overkant mye fokusert vinkling i utredningen. Det er ikke galt å gi dette spørsmålet plass, men volumet og tyngden er ikke begrunnet opp mot andre perspektiver som beskyttelse av samværsrett (for både barn og foreldre) En mye referert kilde for Barnelovutvalget er Barnekonvensjonen (BK). Artikkel 12 lyder i norsk oversettelse (s91):

«1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet. 2. For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.»

FMO oppfatter disse sekvensene i NOUen som typiske for Barnelovutvalgets legitimering av ideologi og dveler derfor ved disse sidene, sett opp mot NOUens totale volum på 450 sider. Barnekomiteen (BK) er en kilde som siteres og eller utlegges flittig. Med referanse til en generell kommentar (GK) om artikkel 12 (fra 2009, altså ikke helt up to date):

«Komiteen gir uttrykk for at en slik familiemodell fungerer som forberedelse for at barnet skal utøve retten til å bli hørt i storsamfunnet, og anbefaler statene å utvikle programmer som kan gi støtte og opplæring til foreldre, for å virkeliggjøre barns rett til å bli hørt i familien. Komiteen går også nærmere inn på retten til å bli hørt i rettslige og administrative prosesser og nevner saker om skilsmisse og separasjon som en sakstype der lovgivningen må sikre barnet retten til å bli hørt av både beslutningstakere og i meklingsprosesser.» (s91)

FMO mener ikke nødvendigvis at absolutt alt dette er galt fanget. Det er ikke feil å ta barn på alvor og høre hva de har å si. Det som er feil er måten man underbygger foreldreusikkerhetsindustrien, samt undergraver foreldrenes naturlige og kulturelle autoritet, og forutsetter at psykonomene vet best. Det som typisk nok mangler fra tidligere rettskilder og som blir litt for tydelig også i denne NOUen er fraværet av kunnskap om nettopp barns modenhet og evne til å forstå sammenhenger, overskue konsekvenser av handlingsvalg/scenarier mv. Når ikke kunnskap om slike forhold er med i regnestykket blir det ubalansert: I beste fall velment. I verste fall misforstått. Det som står i det følgende er derfor ikke helt feil, men det mangler noe vesentlig:

«Komiteen knytter videre kommentarer til ordlyden i konvensjonen om at barnet «fritt» skal få gi uttrykk for sine synspunkter: Barnet har rett til «fritt å gi uttrykk for disse synspunkter». «Fritt» betyr at barnet kan gi uttrykk for sine synspunkter uten press, og selv velge om han/hun vil benytte seg av retten til å bli hørt. «Fritt» betyr også at barnet ikke skal manipuleres eller utsettes for utilbørlig påvirkning eller press. «Fritt» er videre i sin natur knyttet til barnets «eget» perspektiv: barnet har rett til å gi uttrykk for sine egne synspunkter, og ikke synspunktene til andre.» (s91)

NOUen mangler refleksjoner omkring hvordan barn faktisk blir utsatt for press, ikke utelukkende fra stridende foreldre men også fra instanser som barnevern, hvordan dette virker, og hvilken ideologisk slagside som prioriteres når profesjonelle aktører står for manipulasjon og utilbørlig påvirkning. En diskurs er sakkyndiges uvilje mot delt bosted/omsorg. Barnelovutvalget vil at sakkyndige skal brukes oftere, også mot foreldres vilje. Ingen faglige begrunnelser.

Barnelovutvalget er meget eksplisitt kritisk til en Høyesterettsdom (HR-2019-1230-A) utvalget mener ikke tar hensyn til barns rett til å bli hørt. Eksempelvalget er pussig. De to barna i saken var 5 og 6 år gamle. Høyesterett siteres på (HR avsnitt 56): «Bornas eiga meaning vil etter omstenda kunne få avgjerande vekt. Dette føresett at borna er i stand til å vurdere spørsmålet på eit sjølstendig grunnlag. Det er ikkje tilfellet her. Borna er for små til å ha noka velgrunna meaning om dette komplekse spørsmålet». Barnelovutvalget «mener at barnekonvensjonen må forstås slik

at det ikke kan være en forutsetning for å innhente barnets mening at barnet har evne til å danne seg synspunkter om det konkrete spørsmålet som skal avgjøres.» <sic>

Verken Banelovutvalget eller ulike kilder og fagfolk utvalget refererer til og støtter seg på er i stand til å definere hva som ligger i «mening». Langt mindre modenhet og selvstendighet. Her svikter det totalt, for ikke å si «helhetlig».

Fins det ingen innvendinger eller motforestillinger til implikasjonene av høring av barn? Jo, de fins men blir ikke reflektert over. Ett eksempel som bør nevnes da den forekommer på litteraturlisten til NOUen, er en artikkel kalt «Involvering av barn i foreldremekling – Barns erfaringer fra meklinger ved varierende konfliktnivå og problembelastning» (Strandbu mfl. 2016). Artikkelen nevner faktisk noen innvendinger som «frykt for at barn skal føle ansvar for beslutningen (...) at barn kan oppleve lojalitetskonflikt, og at barn kanskje ikke snakker sant». FMO nevner denne fordi den er den eneste i referansetilfanget som i det minste nevner motforestillinger. Ellers er det temmelig ensidig og ikke sjelden tendensiøst propagandistisk i favør av en oppfatning som devaluerer forelderrollen.

3.2. Meklingssporet: «Forebyggende arbeid – høykonflikt og mekling»

Vi er nå over i meklingssporet. Nevnte artikkel inngår i et prosjekt kalt «Barn i mekling» (BIM) som selvsagt er vellykket. En annen konklusjon fra forskerne og utvalget ville vært utenkelig. Akkurat som «Follo-modellen» som nå delvis skrotes, i sin tid ble innannonsert som suksess. Før psykolog Knut Rønbeck (se nedenfor) idet hele tatt kunne dokumentere sin forskning og sin doktorgrad. I en senere artikkel (Strandbu mfl 2020) er hovedfokus å fortelle hvor fornøyde barn er med å snakke med psykonomene, med responskategorier som «smilefjes», «surmunn», mv. «Tidsriktige» digitale verktøy synes viktigere enn etterprøvbare og relevant kunnskap. NOUen overser to doktorgrader om mekling i høykonfliktsaker fra 2015 og 2017. BIM differensierer ikke på konfliktgrad. Eller alder.

NOU har for kanskje den mest virksomme praktiske endringen av barnelovens nedslagsfelt 4-fire referanser til faglitteratur. 2 er nevnt over (Strandbu mfl 2016 og 2020). Den tredje er Odd Arne Tjerslands avhandling fra 1992, «Samlivsbrudd og foreldreskap». Forskning på erfaring med mekling på familievernkontor i hele denne perioden fra mekling ble lovfestet, ca 30 år, er ikke belagt med annet enn muligens Ådhanes mfl 2011, 10 år gammel og under enhver omstendighet lite relevant for rettslige diskurser. Forskning på mekling i den nye sakkyndigrollen innført pr 2004 fins selvsagt ikke. (På tale om ideologi og i parentes bemerket: NOU har en lang litteraturliste inneholdende bl.a Per Isdal (2000) «Meningen med volden», en 20 år gammel voldshysterisk fremstilling uten referanser, men grunnleggende for oppfatningen om at «når kvinner utover vold er det i selvforsvar, men når menn utøver vold er det fordi de er menn» <sic>)

Trenden som innvarsles er at mekling skal skje på familievernkontorene. Med barn som involverte. Vi tillater oss å stille spørsmål ved kunnskapsgrunnlag og forståelse av problematikken. Det er et paradoks at den mye oppskrytte meklingen som skulle skje i retten fra 2004, ikke har festet seg som praksis. Nå skyves ansvaret nedover i systemet. Og man skyver barn foran seg for å legitimere fagfolkenes svikt. Et allerede konfliktdrivende barnelovsystem vil ikke usannsynlig generere flere men ikke like lett oppdagbare problemer når barn ned i 5 og 6 årsalderen digitalt skal formidle sine opplevelser. Ikke i retten, men på familievernkontoret. Uten bevisumiddelbarhet som rettssikkerhetsgaranti for involverte parter. Uten kontroll for mulige feilkilder.

Litt historikk kan ikke skade. Da sakkyndigutvalget NOU 1995:23 ble oppnevnt

fikk de et mandat de ikke besvarte. Sakkyndigrollen man ville utvide til å gjelde mekling og rådgivning, fikk man gjennomslag for ved lovrevisjon pr 2003. NOUen var forsynt med et utall av referanser til Psykologtidsskriftet, om salærsetser og injurievern, men intet om fag og eller metode. Heller ikke om mekling, en disiplin psykologer har utøvd på familievernkontorer. Uten beleggbar suksess. Utvalget presenterte sine anbefalinger med flusst av kliniske selvforsikringer.

Den samme tendens har gjentatt seg i alle sammenhenger psykologer skal bibringe rettsapparatet sin kompetanse. Ingen metodisk etterprøvbarehet. Slik ble Follo-modellen designet av psykolog Rønbeck innført, noe FMO advarte stortingets familiekomite mot i en høring vår 2003. I samme kontekst som aldersgrense for høring av barn ble senket fra 12 til 7 år. Heller ikke den delen av lovforarbeidet inneholdt referanser. På sviktende (psykologfaglige) premisser må man ha lov å si.

Follo-modellen (eller «konflikt- og forsoningsmodellen» som den også kaltes) har langt demonstrert sin klinisk innanonserte suksess. Sakkyndige i flere og innbyrdes forvirrende roller har ikke klart jobben. De har fått sugerør i statskassen og er fornøyd med det. Ingen fagutvikling. Ingen relevant forskning. Kun fortsatte kliniske selvforsikringer. Rettssystemet er overopphet.

Saksforberedende møter er på vei ut da retten ikke prioriterer å oppdatere seg underveis i sakens gang. Mekling blir ikke gjennomført, dvs man stempler raskt saker som «høykonflikt». NOU underslår mer og mindre bevisst er at mekling som fag ikke er utviklet. Det fins kritiske artikler, bl.a flere av professor Anna Nylund ved UiTØ. Disse formodes kjent i fagmiljøer, men det er kan hende ikke populært å måtte innrømme at meklingen som foregår i rett og forvaltning er utilfredsstillende.

«Forebyggende arbeid - høykonflikt og mekling» er et viktig moment i BLUS mandat: «Utvalget bes vurdere hvordan rettslige reguleringer kan legge til rette for konfliktløsning på et tidlig stadium». Når retten hittil ikke har klart å regulere foreldretvister, vil man nå dytte ansvaret over på utenrettslige institusjoner? Ansvarsprojisering har vi sett eksempler på før.

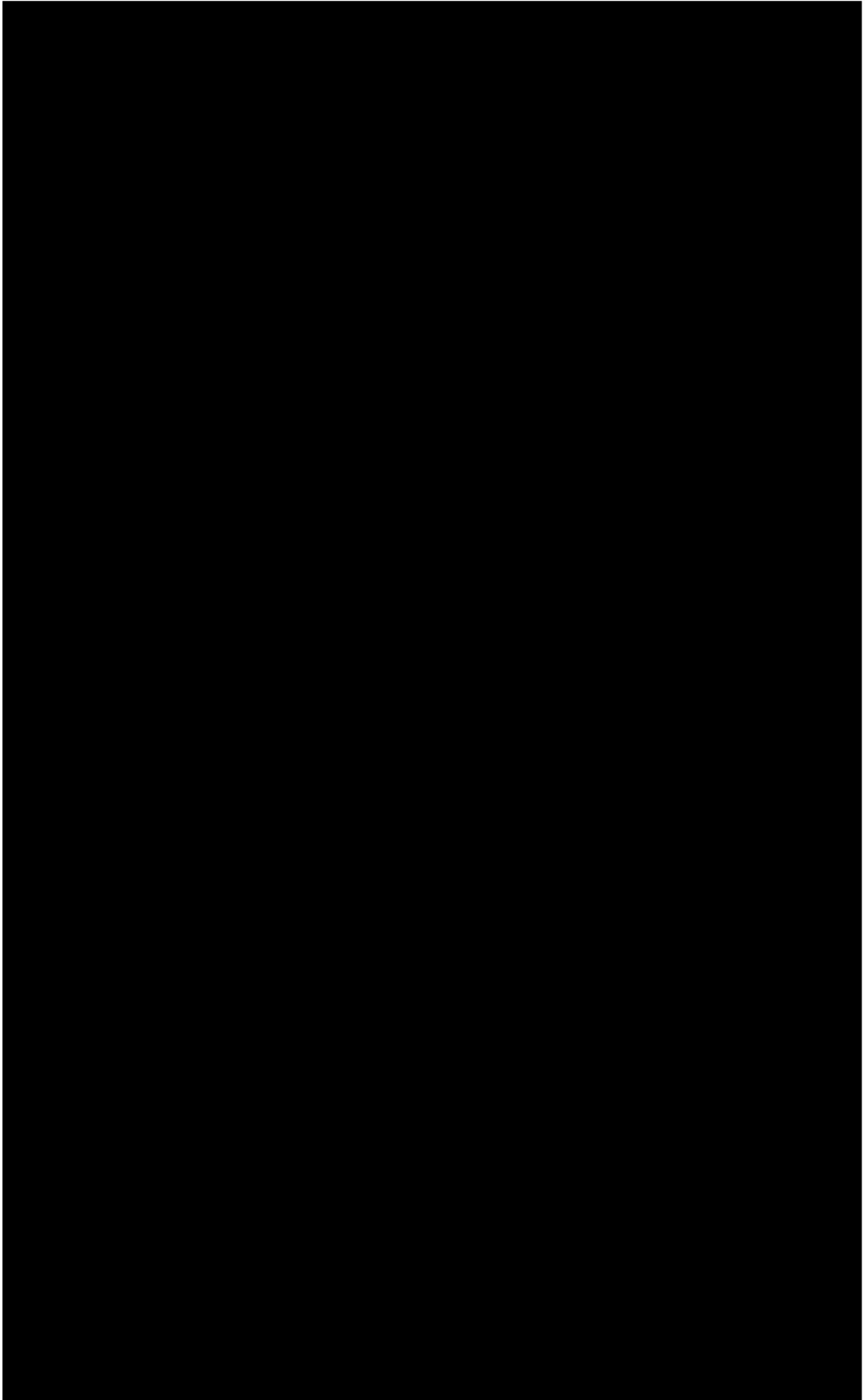
Egenrefleksjonen er fraværende. Det lå føringer i mandatet på å «komme med anbefalinger knyttet til hvordan barns rett til å bli hørt kan ivaretas best mulig og hvordan måloppnåelsen under meklingsordningen kan styrkes». Ingen føringer på å vurdere selve de rettslige prosessene. Ingen oppfordringer om å belegge kunnskap om hvordan høring av barn foregår i teori og praksis innenfor rettslige rammer.

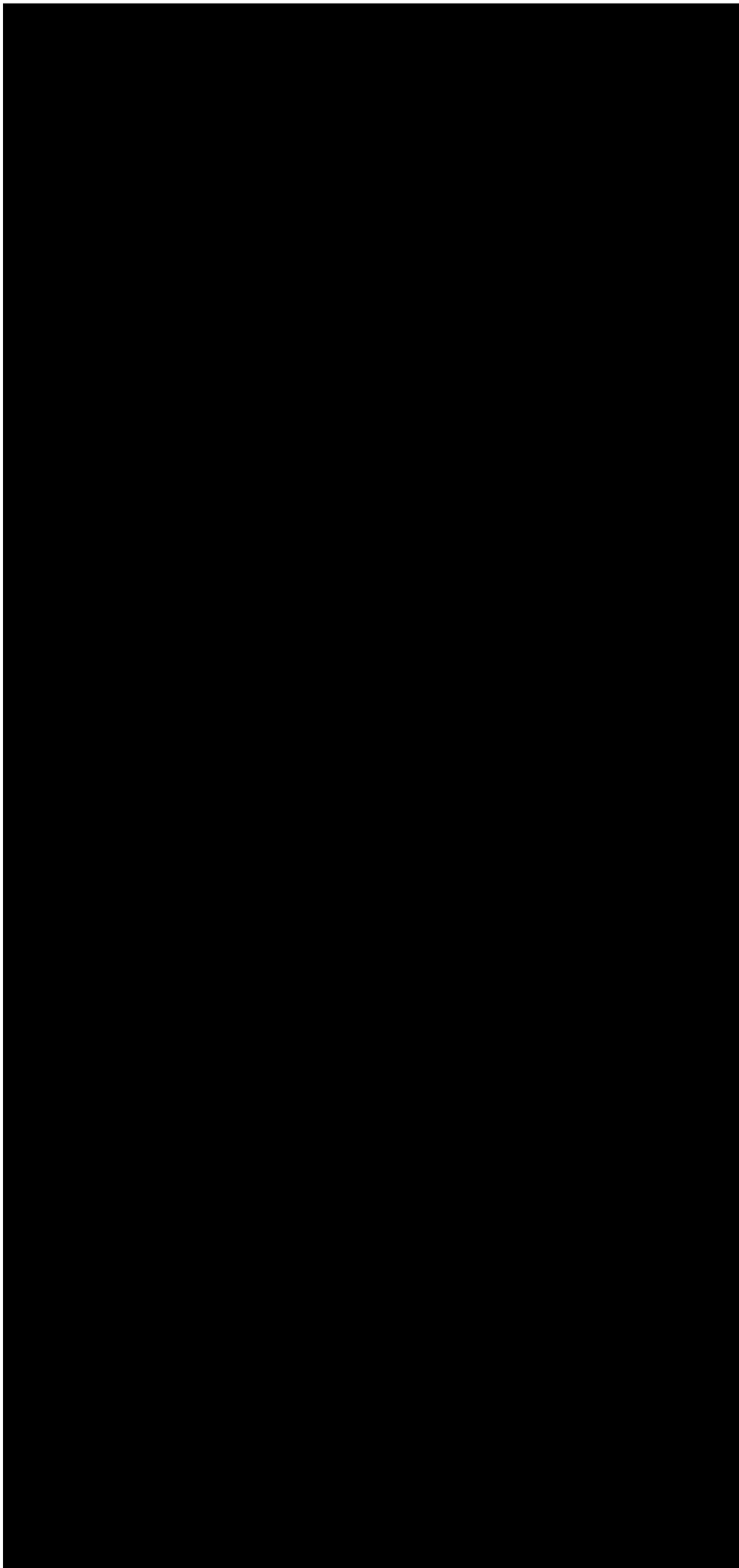
Hvordan kan barn tenkes å bli gjort til gjenstand for valg og ansvar de ikke uten videre er modne for? Som mulig projeksjon for (voksen)samfunnets sviktende kunnskap om konfliktregulering. Hva har rett og fagmiljøer lært av Follo-modellen som ble lagt til grunn for saksbehandlingsregler? Det avgjørende for læring og innarbeidelse av god praksis, må være hvordan mulige feil kartlegges, identifiseres og eventuelt elimineres/rettes opp. Hva man ellers i arbeidslivet kaller kvalitetssikring. Slike elementære krav er ikke like opplagt på systemnivåer hvor jussen eller også sosionomfagene som styrer barnevern praktiseres. Den innvarslede tendens i foreldretvister er med NOU å skyfle delvis systemskapte problemer unna og kalle det «løsning på det laveste nivåets prinsipp». Tanken om å regulere tvister så tidlig som mulig er ikke nødvendigvis feil. Men kunnskap er fraværende.

Den pensjonerte lagdommer Iver Huitfeldt fikk lenge uimotsagt hevde at fordi ca 80 % av sakene avsluttes med forlik kunne disse vært løst før de kom til retten. På familievernkontoret. Utsagnet ble ikke underbygget med representative utvalgsundersøkelser og kontrollgrupper. Ingen forbehold for lovtekniske svakheter og profesjonelle aktørers holdninger som

fremavler prosesser. Huitfeldt har i riksmidier som NRK, Aftenposten og VG beklaget at barnefordelingssaker er «*misbruk av dommertid*». «*Det er ingen juss i disse sakene*» Hva betyr det i så fall at det for en sakstype som fyller opp ca 15-20 % av volumet i tingrettene ikke er noen «juss»?

Meklingen i retten slik den pr lovrevisjon 2003-04 var ment å være del av utvidet sakkyndigrolle, fungerte ikke. Hva tilsier at mekling vil fungere på familievernkontor? Fra mekling ble innført som forebyggende tiltak pr 1992, er det ikke produsert forskning som viser effekten. Mulige feil i fagene og fra fagfolk blir ikke innrømmet. Nå virker det som om feilene blir bortadministrert, «fra konflikt til forsoning» erstattes med et nytt flott uttrykk opphøyet til «*løsning på laveste nivåes prinsip*».

3.4. Ansvar for sakens opplysning, indispositivitet og begrepet foreldretvist

Domstols og systeminteresser peker i retning av å belaste foreldre, samtidig som man tar fra dem råderett og innflytelse. Usmakelighetene viser seg også i begrunnelse for valg av begreper og uttrykk. I et sentralt lovforarbeide, Prop 85 L (2012-2013) Endringer i barnelova. Her heter det:

«I denne proposisjonen bruker departementet begrepet «foreldretvister» i stedet for «barnefordelingstvister» som benyttes i dagligtale og juridisk teori. Det nye begrepet understreker for det første foreldrenes eierskap til konflikten. For det andre markerer dette at barn ikke er noe som er til fordeling.»

FMOs forslag er «omsorgsfordeling», lovlogisk hjemlet og avledet fra overordnet begrep foreldreansvaret som bør være felles skal det gi mening å snakke om likestilt foreldreskap. Forslaget kommer herved fra lekmannshold. Jurister bør ikke ha eierskap til språkforståelse.

Det er omsorgen for barna som er til fordeling. Er det noe lovprosesser og offentlig debatt om barnelovens bokstav og praksis har forsømt i minst 40 år, er det å instituere i lovs form og innhold på hvilket grunnlag og hvem av reelt og potensielt stridende parter som må ha søksmålsbyrde med tilhørende bevis og argumentasjonsbyrde. <NB se uttrykket tvilsrisiko. Et annet ord for bevisbyrde er «tvilsrisiko» men det er ikke uten videre klart hvordan dette skal og bør forstås.

Særdomstolsutvalget (NOU 2017:8) utredet grunnlaget for å etablere familiedomstol, med mulig forening av barnevern og barnefordeling. Her heter det at «retten ikke er bundet av partenes prosesshandlinger lenger enn dette er forenlig med de offentlige hensyn, jf tvisteloven § 11-4. Retten har et selvstendig ansvar for sakens opplysning, og kan bygge på et

påstandsgrunnlag som ingen av partene har påberopt».

Mye av saksopplysningen man er opptatt av, er utenfor partenes kontroll og innflytelse, og for den del rettens egen realkompetanse. Dette åpner for de sakkyndige, da retten selv ikke driver research på kunnskaps og forskningsfronten, eller reflekterer over begrepslogikk. Dette holder dommere seg for gode for. Lenger går ikke ansvaret. Hvilken informasjon som dermed filtreres gjennom de sakkyndiges blir ikke underlagt domstolskontroll. Mer uavhengig ønsker ikke retten å være i denne type saker.

Hvem (av partene) som har ansvaret for at det blir sak som belaster retten og «offentlige hensyn» synes mindre interessant. Denne verkebyllen må det stikkes hull på. Helst før det tyter hele veien til den Europeiske menneskerettsdomstol (EMD) i Strasbourg med ytterligere ugunstig oppmerksomhet for svikten i norsk familierett.

«Offentlig ansvar» er et lite pent skalkeskjul. Akkurat som «barnets beste» som kan skjule systemhensyn. Når det offentlige selv er part, erklært og formelt, eller også uformelt ved å få en ulogisk rolle i foreldretvist, eller som systemhensynforvalter, får vi raskt en samrøre. Dobbel indispositiv om man vil. Foreldreparter umyndiggjøres. Denne ideologien underbygges av NOU, heller enn å reflekteres over som delvis konfliktgenererende.

Jurister eller andre myndighetspersoner tar sjelden bryet med å forklare foreldre hva det betyr at en sak er indispositiv; at foreldre ikke har råderett overs sakens gjenstander? Grunnlaget for at partene ikke har nevneverdig innflytelse på sine saker er såkalt «offentlige hensyn» som kan være hva som helst. At en sak/sakstype er indispositiv eller at partene ikke har råderett over prosesshandlinger (og i praksis heller ikke over tvistetemaene) betyr at en part, saksøker eller saksøkt, har liten eller ingen innflytelse på saken. Det er retten, ved dommeren, som bestemmer hva saken skal handle om og hvordan den skal behandles. Dette kalles ansvar for sakens opplysning, noe retten ofte viser til. Som om dette ansvar tynget spesielt og var noe man virkelig tok på alvor.

Samtidig begrunnes begrepet «foreldretvist» med partenes «eierskap til konflikten». Hva dette betyr aldri blitt utredet. Skjønt vi vet hvordan det arter seg i praksis.

3.5. Bruk av sakkyndige og påstander om vold mv.

Det særlige ansvaret for sakens opplysning som retten har og som man viser til når sakkyndige anlites, inneholder ikke ansvar for å sjekke om psykologene kan noe vettugt det er vitenskapelig belegg for og som retten trenger for å kunne vurdere foreldres skikkethet og «barnets beste». Tilbake i tid, som historisk og institusjonelt systemfeilpremiss er det interessant at den offentlige utredningen som skulle bringe sakkyndigheten faglig og rettslig legitimitet, sviktet tilnærmet totalt.

NOU 1995:23 om «*Barnefaglige sakkyndigoppgaver, Kvalitetssikring og rolleutforming*» hadde eksplisitt mandat om å gjøre rede for relevant teori, empiri og metode. Utvalget bestående av kun sakkyndige besvarte ingen av delene, og evnet heller ikke å definere størrelsen kvalitetssikring. Psykolog Katrin Koch var medlem i utvalget. I forlengelsen av utvalgets anbefaling om å utvide sakkyndigrollen til mekling, rådgivning og veiledning fikk psykolog Knut Rønbeck pr 2008 en doktorgrad (kalt «*Evalueringsundersøkelse*»). Dette er kjent som Follo-modellen. Den ble delvis legitimert i lovs form i 2003-04, uten at en eneste fagartikkel eller vitenskapelig referanse forelå. Suksessen ble innanonsert allerede i 1998. Uten at motforestillinger kom til orde. Ny sakkyndigrolle innebar psykologer i fri dressur, ikke alltid med mandat. Profesjonelle aktører er ukritiske til at de sakkyndige verken kan skrive rapporter som står for metodisk prøving, eller har lært seg å mekle.

Som antydnet om «*Ansvar for sakens opplysning*» fins belegg for å mene at myndigheter er villig til å fraskrive seg ansvar for konflikt drivende lovverk og praksis ved å dytte dette over på foreldre. Som når og hvis de ulykkeligvis havner i retten, blir forsøkt stemplet som uskikkede. I foreldretvist eller i barnevernets søkelys, eller begge deler, hvilket ikke er så uvanlig. Undersøkelsessaker foregår ofte som vidløftiggjørende parallelle saksløp. Retten fraskriver seg ansvar og tolkningsmakt hvis og når de overlater til sakkyndige å rede ut premissene. På tvilsomt grunnlag. Innhenting av barneverndokumenter utgjør en volumiøs del av mange sakkyndigoppdrag, og genererer mye irrelevant saksopplysning, men store fakturaer., Også for advokater som ikke protesterer.

Grunnene og årsakene til at foreldreparter ikke alltid er fornøyde med de sakkyndige varierer fra usaklige til saklige. Retten foretrekker å kalle det «*misnøye*» jf nyere rettspraksis hvor både sakkyndiges og i noen tilfeller også dommeres habilitet stilles spørsmål ved. Man kan ikke anke over en avgjørelse om å oppnevne sakkyndige. Eneste rettsmiddel man kan bruke hvis oppnevning og begrunnelse tyder på forhåndsdømming i den ene eller andres favør, er habilitetsinnsigelse.

En part med begrunnet frykt for det verste, har få muligheter hvis advokaten feiger ut.

I en artikkel i Lov og Rett 2014 s89-108 hevder forfatterne Trude Haugli og Grethe Nordhelle at: «*I denne gruppen av foreldre er det høyst sannsynlig en overrepresentasjon av foreldre som ikke fungerer tilfredsstillende som omsorgspersoner, der minst en av dem ikke primært er opptatt av hva som er best for barna.*». Premisser som «*sannsynlig*», «*overrepresentasjon*», «*tilfredsstillende*» mv er ikke gjort rede for. Haugli er professor dr. juris. Grethe Nordhelle presenteres som advokat og psykolog. Hun har ikke praktisert som advokat på vel 20 år. Som psykolog har hun bygget seg opp som ekspert på manipulasjon, med henvisning til egne kliniske erfaringer og dybdepsykologien.

Vil en part som ikke finner seg i å bli stigmatisert og risikere forhåndsdømming, bli behandlet som annet enn en kverulant om hun eller han etterspør profesjonelle aktørers reelle kompetanse med tilhørende metodeforutsetninger? I Haugli og Nordhelles artikkel vises til en undersøkelse fra psykolog Katrin Koch, kommentert av Ole Texmo i et innlegg i Rett på Sak nr 4 2011. («*Demokratisk underskudd i banrefordelingssaker*» med referanse til feilforutsetninger i Koch: «*Når far og mor møtes i retten*», NOVA rapport 13/2000). I innlegget hevder OT at undersøkelsens påstander om omfattende negativ score på fenomener som rus, psykiatri, barnevern og politi ikke er metodisk beleggbar. Koch oppgir ingen referanse til verifiserte anførsler eller bevisprøving. No nothing! Ren synsing med andre ord.

Psykolog Koch har hatt mange roller: som «*forsker*», som ansvarlig for utdanning av sakkyndige, og nanylig med 8 års forlenget tillit som leder av Barnesakkyndig kommisjon fra 1. september 2020. Med ansvar for kvalitetssikring av sakkyndige. Koch er hyppig referert i NOU 2020:14 for sine «*funn*» i Evaluering av saksbehandlingsreglene fra 2008. Dette er på grensen til utdatert kunnskap, og lite relevant pr 2020. Saksmengden økte voldsomt i den tiden Koch evaluerte, men hun har ingen svar på hvorfor.

Kvalitetssikring av sakkyndige kom aldri på pensumet. For ordens skyld: Kvalitetssikring betyr metodisk feilkildesøk i oppdragets linje, automatisk og systematisk med tilbakemeldings og oppdateringsrutiner.

Som et sentralt premiss i høringsnotat om «*Bruk av sakkyndige i foreldretvister.*» fra 2020, er forestillingen om foreldres minusfaktorer. Men intet empirisk belegg for antakelsen. I Barnelovens § 61.3 er det kommet en

andre setning som hjemler adgang til å oppnevne sakkyndig når og hvis det fremsettes påstander om negative personlige forhold. Uten at det er stilt krav til bevisføring. Dette er en gavepakke til psykologer som ikke trenger å begrunne sine synsinger. Og til foreldre og advokater som satser på sverting av motparten. En skikkelig konfliktrigger. Hovedbudskapet i Notatet er innføring av Barnesakkyndig kommisjon også for foreldretvister. Som om ordningen allerede var forsvarlig for barnevernsaker. Som om psykologene har begrepsbevissthet om kvalitetssikring.

Med casebeskrivelsen i del 3 i mente: Uten å dømme BLUs fremstilling og antakelser fullstendig nord og ned, blir det spennende å se om, slik tendensen har vært hittil, den som unndrar seg foreldresamarbeide «vinner» første runde og kan øke volumet på vidløftigheter. Invitten til å pøse på er hjemlet i § 61.3, annen setning:

«Der det er sett fram påstandar om vald, overgrep, rus eller psykisk lidning og saka ikkje er tilstrekkelig opplyst på anna måte, kan retten oppnemne ein sakkunnig». Som om ikke dette var nok, har Departementet i sitt seneste forslag i 2020 som en «*pedagogisk påminnelse*» foreslått at det kan oppnevnes to sakkyndige. Fordobling av systemfeil.

Noe faglig eller vitenskapelig grunnlag for bestemmelsen i § 61.3 har aldri blitt utredet. Leter man i lovforarbeider, leter man forgjeves. Det er fagfolks ugrunnede påstander om foreldres minusfaktorer som har fått gjennomslag. Professor Trude Haugli og «psykolog og advokat» Grethe Nordhelles artikkel fra 2014 om «*overrepresentasjon av personlighetsforstyrrelser*» blant foreldre kan være det konkrete grunnlaget for feilforutsetningen OT s påpekning da artikkelen var fersk gjelder fremdeles. Påpekningen er ikke utdatert: «Hvis fagartikler med ukvalifiserte referanser til uetterrettelige lovforarbeider fra Departementet om at «*psykisk vold er ifølge nyere forskning et langt mer utbredt fenomen enn tidligere antatt*» gis innflytelse på lov og rettspraksis, kan Norge før eller senere risikere å bli felt i Strasbourg, slik man ble i 2007 uten å ha realitetsbehandlet udokumenterte påstander om overgrep.»

3.6. Barnevernets rolle; bruk og misbruk av bekymringsmeldinger

BLU har delt seg i synes på betydningen av såkalte «tosporssaker» hvor det er reelt eller potensielt tilstede muligheten for at foreldre kan både være parter i sivilsak om foreldretvist samtidig som barnevernet har reist sak om omsorgsovertakelse for barna det strides om. Det er en temmelig ugrei materie som kan avleses NOU på dette område. Det redegjøres i liten grad for ulike typer av scenarier, ankemuligheter, kontradiksjon og andre rettsikkerhetsforhold, men legges nærmest ukritisk til grunn at minst en av foreldrene er uskikket. BLU delte seg i to. Den ene fraksjonen av utvalget ville ikke ta i materien, bl.a professor Lena Bendiksen fra UiTø som faktisk har tatt doktorgrad på omsorgsovertakelse vs langvarig fosterhjems plassering og sogar touchet innom betydningen av påberopelse av forskningskunnskap (om oppvekstvilkår, effekter mv). Den andre fraksjonen med utvalgsleder, lagdommer Torstein Frantzen, og ikke minst barnerettsjurist Geir Kjell Andersland (GKA) som også var medlem i Særdomstolsutvalget, mente at Fylkesnemnda for sosiale saker burde kunne overføre omsorgen fra den ene til den andre forelderen. Et alternativ som kan være interessant men som ikke løser de rettslige problemene. Og ikke nødvendigvis ivaretar interessene til den forelderen som blir vraket, gitt at vurderingene av omsorgsevne idetheletatt er riktige.

Mange foreldre, for FMO dessverre et faktum også mange menn/fedre, forsøker å bruke barnevern som strategisk alliert for å ramme motparten. Denne ukulturen har blitt verre de siste 15-20 årene hvor barnevernet er mye mer inne i sakene enn de strengt tatt har noe med, utvidete definisjoner

på omsorgssvikt tatt i betraktning. En type vidløftiggjøringer som virker konflikt drivende er bekymringsmeldinger. Noen tror de viser ansvar ved å melde til barnevernet. At nettopp denne strategi begrunnes med påstått hensyn til utsatte barn gjør problemstillingen ekstra delikat. Ingen rettsinstanser finner på å slå ned på slike strategier selv om det ellers er klart og tydelig at meldingen er ugrunnet, usaklig eller sjikanøs.

Case: Fra en sak FMO har fulgt gjennom flere år. Et barn har vært borte fra skolen i lengre tid pga psykiske vansker verken foreldrene, eleven selv eller andre instanser har undersøkt eksistensen eller betydningen av. Problemet «skolevegring» er identifisert. Eleven får hjemmeundervisning. Foreldrene har samtykket til behandling på BUP, men på det hold drar det ut. Rektor har snakket med mor og etterhvert får far som har den daglige omsorgen for barnet vite at det er opprettet undersøkelsessak hos barnevernet på bakgrunn av bekymringsmelding. Fra rektor.

Hvor er kunnskapen om lovvilkår for meldeplikt i det offentlige?

Barnevernlovens § 6-4 «*med tilsvarende bestemmelser*» f.eks i opplæringslovens, finnes lett tilgjengelig på Lovdata. Strengt tatt er det ikke vanskelig å holde fra hverandre størrelser som taushetsplikt, meldeplikt og opplysningsrett hvis man anstrenger seg litt, noe en rektor burde evne. En etterhvert brukbart kommunisert bok skrevet av juristen Bente Ohnstad og journalisten Ylve Gudheim (2019): «*Meldeplikt til barnevernet. Er det nok å være bekymret?*» forklarer de ulike begrepene og ikke minst vilkårene for å melde. Boken presenterer mange case som viser feil praksis.

I noen tilfeller lar offentlige meldere seg bruke av foreldre i tvilsomme allianser for å svarte den andre forelder. I vårt case bryr ikke barnevernet seg om at hjemmelsgrunnlaget, når meldingen innkommer, ikke er i orden; at det ikke er «*grunn til å tro at det er alvorlig omsorgssvikt*» eller andre lovformulerte kriterier som årsak til elevens skolefravær. Som grunnlag for bekymring i barnevernrettslig forstand. Terskelen skal være høy for å melde. Det sier loven. Men barnevernet selv, med oppdragende virkning på offentlige ansatte i skole, helse og utdanning, oppfordrer til og praktiserer lavterskel. Med trussel om straffeansvar fra samfunnet for de som unnlater å melde.

Det offentlige har brukt store ressurser gjennom propagandakampanjer for å senke terskelen for meldinger, med henvisning til selvrefererende inkonsistente utsagn fra offentlige ansatte om påstått «*underrapportering*» av problemcase. Uten empirisk dekning. I strid med lovens vilkår, rettet i særlig grad mot offentlig ansatte i skole, barnehage, SFO og helsevesen. «*Skolen opplever*» er en vanlig uttryksmåte. Men ingen faglig kvalifisering av hvordan det som bekymrer er undersøkt på forsvarlig vis.

En av siste tiårs verkebyller er samrøret retten i foreldretvister har med barnevernet og hvordan bruken av bekymringsmeldinger fungerer konflikt drivende. Det virker ikke som at retten ser at dette samrøret skaper uoversiktighet og kan bidra til skjerpet konflikt mellom partene som enkeltvis eller hver for seg ser barnevernet som strategisk alliert. Konkret brukes bekymringsmeldinger privat til å svarte motparten. Offentlige meldere som skole, barnehage, helsestasjoner mv sender også et påfallende stort antall ukvalifiserte meldinger som har opprinnelse i synsinger rundt barns situasjon når foreldre splitter opp. Barnevernlovens § 6-4 stiller opp vilkår. Melder har plikt til selv å undersøke forholdene. Retten bryr seg ikke om å sjekke om vilkårene er oppfylt. Hvor er rettens ansvar for sakens opplysning i slike saker hvor saksvolumet kommer på tusen sider + med barneverndokumenter uten substans? Hvor konfliktnivået kan vise seg å være en delvis effekt av fagpersoners sviktende kunnskap og dømmekraft. Samrøret hylles av barnerettsjurist Geir Kjell Andersland (GKA) som glatt

setter likhetstegn mellom «høyt konfliktnivå» og «omsorgssvikt». Dette uvitenskapelige dogmet er med og grunnlegger tendens til å forskyve tvistetemaer, noe ansvaret for sakens opplysning ikke fanger opp. I flere stygge saker tilrettelegger retten selv for samrøre og forhøyet konflikt. GKA var med i Særdomstolsutvalget, er også medlem av Barnelovutvalget, men har ingen bakgrunn fra foreldretvister.

I en anmeldelse av nevnte bok «*Meldeplikt til barnevernet, Er det nok å være bekymret?*», om bruk av bekymringsmeldinger fra det offentlige, viser han sin forakt for systemfeil og «hylekoret» og «arge kritikere» av barnevernet. Han avslutter med å oppfordre til flere bekymringsmeldinger. <sic> Andersland eksponerer ideen om underrapportering av bekymringer som årsak til stor økning av meldinger i sin tid, en påfallende systemfeil på falske metodiske premisser. Det kom ventelig ingen egenrefleksjon fra GKA eller andre av BLUs medlemmer om denne side av norsk barnevern og samrører med retten i frelidretvister.

Implikasjonene av en stadig mer omfattende malpraksis hvor barnevernet på dels sviktende (lovhjemmels)premisser er inne i bildet, skulle tilsi egenrefleksjon om negative sider ved System og delsystemer. Ukritiske holdninger er imidlertid ikke noe nytt. Feilforutsetningen i holdning og vankunne om barnevernets virke stammer fra samme tidsperiode på begynnelsen av 2000-tallet hvor barnevern som vekstnæring senket terskel for omsorgsovertakelse med utvidete definisjoner for omsorgssvikt, f.eks manglende veiledbarhet og ikke minst høyt konfliktnivå i foreldretvister. Det faglige grunnlaget er aldri noensinne blitt dokumentert eller sannsynliggjort. At myndigheter samtidig som de senker terskelen for bekymringsmeldinger unnlater å utdanne fagfolk i å tolke lover riktig er en svikt som dessverre ikke er helt tilfeldig. Familierett tar ikke opp veldig stor plass i jusstudiet. Hva de lærer på sosialskoler og barnevernakademier tør FMO ikke tenke på.

Rushet i Strasbourg der Norge taper jevnlig, er ikke usannsynlig en effekt av denne utviklingen hvor man har senket terskel for bekymringsmeldinger og omsorgsovertakelse, og hvor man setter likhetstegn mellom «høyt konfliktnivå» og «omsorgssvikt». Uten faglig forankring. Man skulle tro at ansvaret det offentlige tar på seg når de tar barn fra foreldre, må være ekstra stort og at kunnskapsgrunnlaget er ekstra solid når de enten tar barna fra foreldre med lov og dom, eller tvilsomt hjemlede akuttvedtak. Hvor var det forskningsbaserte grunnlaget for behovet for økning i bekymringsmeldinger og lavere terskel for adopsjon pr 2008? Hvor var forskningen eventuelt presentert og debattert i en kritisk demokratisk offentlighet? Svaret er enkelt.

Fagfolk mente at terskelen var for høy for både omsorgsovertakelse og adopsjonsvedtak. Hvor hadde de dette fra? Hva slags metodikk kunne fagfolk påberope seg den gang og nå? Svarene på spørsmålene er ikke oppløftende. For vårt anliggende, å undersøke substansen i NOU er det aktuelt å se nærmere på deler av mandat og utredning:

«*Utvalget skal vurdere hvordan sammenlignbare problemstillinger er løst i barnevernloven og utviklingsarbeidet på dette området (...) Utvalget bes selv om å identifisere de mest relevante problemstillingene og komme med sine anbefalinger*». Man merker seg språket og plussordene. Det er barnevernlovens «*løsninger*» som skal vurderes, ikke barneloven. Utvalget fikk «*selv*» definere «*de mest relevante problemstillingene*». Halve utvalget abdiserte. Systemfeilene kom ikke under lupen, verken for usaklig og uhjemlet bruk av bekymringsmeldinger eller annet konflikt drivende som f.eks ukritisk bruk av sakkyndige med oppdrag å forlese seg på barneverndokumenter for å finne noe som kan diskreditere foreldres omsorgsevne. I den grad «høyt konfliktnivå» og «omsorgssvikt» var tenkbare og sammenlignbare problemstillinger,

3.7. Avsluttende om konflikt og konfliktårsaker, projisering og attribusjonsfeil

Fra case beskrevet i del 3.3: Hva som ligger bak rasjonaler om å hente frem gamle dokumenter fra ferdig behandlede saker uten relevans kan være så ymse. Produsere volum og fete fakturaer kanskje? Psykologer med sugerør i statskassa, kan vekke til live utdatert grums uten å kvalifisere relevans. Med retten som garantist. Det er fristende å trekke paralleller til begrunnelse for indispositivitet som eksempel på dårlig skjulte systemhensyn. Som en side av ansvarsfraskrivelse det offentlige er i maktposisjon til. Det oppstår en egen dynamikk når rett og forvaltning eller profesjonsinteresser ikke vil innrømme feil på system eller fagenes vegne. Å henlede oppmerksomhet på påstått uskikkede foreldre for å dekke over egne feil, eller rett og slett muligheten for å oppdage systemfeil, er derfor ikke helt uforklarlig.

Foreløpig er det lite som tyder på at en norsk rettsinstans vil være istand til å se muligheten for at en konflikt som synes opplagt nok, som setter sinnene i kok og engasjerer prosessfullmektigene og påkaller sakkyndig ekspertise etter Bl § 61.3 annen setning, kan være annet enn personrelatert. F.eks systembetinget, eller rett og slett situasjonsbestemt. Stressutløst om man vil. Parter som innbys til konfliktskap, kan lett føle seg fristet til å køle på med påstander om personlighetsforstyrrelse hos den annen part. Advokater vil aldri finne på å stoppe slik aktivitet. Vil dommerne skjære gjennom når både advokater og psykologer svikter?

Vi er nå over i psykologien og skal presentere et fint ord som det faktisk kunne og burde være mulig å lære av. Attribusjon betyr tilskrivelse. Attribusjonsfeil, eller feilattribuering betyr å tilskrive feil årsak til et påstått eller identifisert problem. Dette er en vanlig forekommende tankefeil hos såvel lek som lærd. Som metodefeil blant psykologer er det katastrofalt. Helt vanlig er det at psykologer og andre fagfolk tilskriver problemer forbundet med samvær og omsorg foreldrenes person og ikke situasjonen de mer og mindre frivillig har havnet i. Eller en uheldig eller ugunstig relasjon, f.eks til profesjonelle aktører og systemer.

Til slutt i denne omgang, barneloven må nok revideres flere ganger og FMO vil ha nok å gjøre i tiden som kommer: FMO har fulgt utviklingen av barneloven i teori og praksis i ca 20 år. Den tidligere voldsomme økningen i saker ble aldri forklart, men samtidig kom for alvor tesen om at foreldrene representerte ulike kombinasjoner av minusvarianter. NOU 2020:14 mangler refleksjoner over innhold og forslag fra NOU 2008:9.

I retten kunne man pr 2008, på tidspunkt for psykolog Kochs «Evaluering» som er mye referert i NOU, smilende ta imot foreldrene og tilby «gratis psykologhjelp» slik en dommer uttalte seg til NRK. Så ble det litt for mange saker, og man har strengt tatt aldri funnet ut om økningen skyldes de gale foreldrene. Eller om økningen skyldes noen feilforutsetninger som å tro at sakkyndige psykologer kan forstå og regulere konflikter som ikke nødvendigvis er bare menneskelige.

Der er vi også i 2021. man har ikke funnet ut noe om hvordan og hvorfor det har blitt som det er. Med høyt konfliktnivå og overfokus på påstått negative foreldreegenskaper. Og hvorfor akkurat den versjonen av «den nye barneloven» som presenteres i NOU er den riktige. Umyndiggjøring av foreldre og forutsetninger om barns påstått høyere modenhet er ingen god kombinasjon. Jurister og psykonomer vil kunne få nok å gjøre de også.

Med dette avslutter FMO sine kommentarer til NOU 2020:14

Larvik den 1.5.2021

Forum for menn og omsorg

Ole Texmo

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på www.regjeringen.no.